

25.2.2020

Julkinen

Datahub käyttöönottosuunnitelmaan v 1.4 toimialalta saadut kommentit

Käyttöönotto työryhmän kokouksessa 25.2.2020 käytiin läpi toimialan kommentit joulukuussa 2019 julkaistuun käyttöönottosuunnitelman versioon 1.4 ([Sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon palvelujen käyttöönottosuunnitelma 1.4](#)):

- ”Nähdäksemme käyttöönottosuunnitelma on hyvin valmisteltu ja siinä on huomioitu hankkeen onnistumisen kannalta keskeiset asiat.”
- ”Testaus- ja sertifiointisuunnitelman v 1.1 alustava aikataulu olisi hyvä korjata vastaamaan uutta aikataulua”

Testaus- ja sertifiointisuunnitelman päivitetty versio 1.2 julkaistiin 31.1.2020.

- Taulukko 1. Käyttöönoton valmisteluvaiheen tehtävät
”Kohta 3.2.1 tiedonlaadun parantamiseen liittyen huomiona, että yhteisötunnukset poistuivat”

Lisätään päivitys seuraavaan käyttöönottosuunnitelman julkaisuversioon.

- Luku 5.2 Tietoturva
”Tietosuoja asetus edellyttää rekisterinpitäjää osoittamaan asetuksen noudattamisen mm. teknisten suojakeinojen käytöstä. Hyvä keino osoitusvelvollisuuden täyttämiseksi on tietoturva sertifikaatin hankkiminen (esim. FINCSC tai vähintään sitä vastaava). Raportoidaanko nämä jollekin osapuolelle, miten?”
Sertifikaatti on puoleltamme lähinnä esimerkki/vinkki. Tietoturvan vaatimuksista ei vielä ole hankkeessa tehty päätöksiä. Datahubin palvelusopimus tulee sisältämään tietoturvaan liittyviä vaateita. Palvelusopimus tulee toimialan kommentoitavaksi syksyllä 2020.
- Luku 5.3.1 Käyttäjä- ja pääsyhallinta projektin eri vaiheissa
”Käyttöönottosuunnitelmassa sanotaan, että markkinaosapuolten tulee osaltaan tutustua ja testata datahubin käyttövaltuushallintaa ennen käyttöönottoa ja että Fingrid ohjeistaa tästä myöhemmin. Milloin, mihin dokumenttiin ohjeistus tullaan lisäämään ja tuleeko omaksi välitavoitteekseen?”

Tarkennuksia ja ohjeistusta tähän liittyen ei ole vielä annettu. Lisätään käyttöönottosuunnitelmaan tarkennus, että Fingrid Datahub tulee ohjeistamaan tuotantovaiheen käyttäjä- ja pääsyhallinnan käyttöönotosta myöhemmin.

- Luku 7 Testaus ja sertifiointi
  - ”7.1.3.2. Tuotannollisia koekäyttöjä on kaksi ja niiden väliin on varattu aikaa järjestelmien ja aineistojen korjaukselle -> näiden kahden välissä oleva aika tulee olla riittävä, nyt ei ole (ensimmäinen koekäyttö loppuu kesäkuun lopussa, sitten tulee kesälomakausi ja todellisuudessa korjaavat toimenpiteet aloitetaan vasta elokuussa. Jos tarvitaan myös järjestelmän korjauksen lisäksi datan päivitys testiin jne. niin tämä kuormittaa järjestelmätoimittajia.”

25.2.2020

Julkinen

- ”7.1.3.3 Ennen kenraaliharjoitusta jokaisen markkinaosapuolien tulee testata ja harjoitella oma toimintansa datahubin käyttöönotossa -> miten tämä tullaan todentamaan?”

Koko toimialan laajamittainen sähkön vähittäismarkkinoiden datahub-käyttöönoton kenraaliharjoitus tehdään siinä vaiheessa, kun tuotannollisen käytön testauksessa ja osapuolien omissa käyttöönototesteissa on saatu riittävä varmuus toimialan valmiudesta datahubin käyttöönottoon. -> 1. Tullaanko yhdistämään tuotannolliseen koekäyttöön?
2. Millaiset vaatimukset tälle asetetaan ja missä ne määritellään?
3. Jos käyttöönotto tehdään ns. 3 kertaan (ensin osapuolien omat testit ja harjoitukset, sitten tämä koko toimialan harjoitus ja vielä varsinainen käyttöönotto) ei voida enää puhua kovin kustannustehokkaasta käyttöönotosta ”Käyttöönottoprojekti toteutetaan suunnitelmallisesti, hallitusti ja kustannustehokkaasti niin, ettei käyttöönotto jouduta siirtämään, keskeyttämään tai aloittamaan uudelleen.”

Kommentit käsitellään datahub-projektissa ja tarvittaessa/mahdollisuuksien mukaan huomioidaan Testaus- ja sertifiointisuunnitelmassa sekä välitavoitetaulukossa. Ryhmä on samaa mieltä, että eri vaihtoehtoja tulee selvittää ja asiaa tulee tarkastella myös kustannustehokkuuden näkökulmasta. Käyttöönottosuunnitelmaa päivitetään kun kommentoituja asioita on tarkennettu Testaus- ja sertifiointisuunnitelmassa, maaliskuussa 2020 julkaistavassa runbookissa (datahubin teknisessä käyttöönottosuunnitelmassa) ja keväällä 2020 julkaistavassa ohjeessa koskien tuotannollista koekäyttöä.

- ”Käyttöönottosuunnitelman kappaleessa 7 todetaan, että ennen markkinaosapuolien sertifiointia tulee markkinaosapuolien järjestelmätoimittajien järjestelmät sertifioida. Vaiheen aikataulua tai vaatimuksia ei ole käsittääksemme kuitenkaan vielä julkaistu. Tämä pitäisi tehdä mahdollisimman pian, jotta järjestelmätoimittaja pystyy siihen suunnitelmissaan varautumaan.”

Kommentti koskee erityisesti Testaus- ja sertifiointisuunnitelmaa ja käsitellään ko. suunnitelman tarkennusten yhteydessä. Käyttöönottosuunnitelmaa tarkennetaan tarvittaessa tämän jälkeen.

- Luku 8.1 Käyttöönoton yleiset periaatteet
  - ”Markkinaosapuolten tulee kuitenkin varautua omissa varautumis- ja riskienhallintasuunnitelmissaan siihen, että ydinjäädytysjakso voi olla suunniteltua pitempi. -> Kaikessa toimissa pitäisi pyrkiä lyhentämään ydinjäädytysjakson pituutta ennemmin kuin pidentämään.”

Ryhmä on samaa mieltä kommentoijan kanssa, joskin huomioida tulee myös että ydinjäädytysjakson ei tule olla aikataulutettu liian tiukaksi, mikäli tulee eteen jotain odottamatonta pientä joustovaraa tulisi olla. Parhaillaan selvitetään voidaanko esim. mittaushistoriatiedot ladata jo ennen

25.2.2020

Julkinen

ydinjäädytysjaksoa ja tätä kautta lyhentää ydinjäädytysjakson pituutta.

- *"Sanomaliikenteen alasajo – PRODAT- ja MSCONS-sanomat -> Lähettävän osapuolen tulee hoitaa se, ettei määräajan umpeutumisen jälkeen lähde mitään sanomia, vastaanottajan ei tarvitse ottaa sitä vastaan eikä lähettää negatiivista kuittausta. Vastaanottaja huolehtii sen, ettei määräajan jälkeen ei tehdä toimia sanomien perusteella."*
- *Kun myyjänvaihtoon liittyviä PRODAT-sanomia ajetaan alas, niin miten toimitaan myyjänvaihtoon liittyvien vahvistus-, peruutus- ja hylkäyssanomien kanssa? Puskuroidaanko ne ja puretaanko ne puskureista suunnitellusti puskureiden purkuajankohtana vai välittävätkö myyjät ja jakeluverkonhaltijat vahvistukset, peruutukset ja hylkäykset manuaalisesti ydinjäädytyksen aikana toisilleen? Vai tehdäänkö molemmat?"*

Vahvistus (Z04/1 positiivinen kuittaus) ja hylkäys (Z04/N negatiivinen kuittaus) ovat osa myyjänvaihtoon liittyvää tiedonvaihtoprosessia. Mikäli myyjänvaihtoprosessia ei ole saatu kokonaan päätökseen ennen ydinjäädytysjaksoa, toimitaan, kuten myyjänvaihtoa ei olisi tapahtunutkaan. Myyjänvaihdon peruutus (Z03[C] ja Z05[C]) alasarjoitaulukon mukaisesti.

- *"Osapuolten välinen tiedonvaihto sanomaliikenteen alasajon jälkeen -> haluttaisiin lisäys, että "Ensisijainen tiedonvaihtotapa on sähköposti TAI muu osapuolten kanssa sovittu toimintamalli tai kanava". Tämä siksi, että joillain osapuolilla on kehitetty myyjien ja verkon väliseen tiedonvaihtoon kirjautumisen takana oleva palveluportaali (esim. Caruna ja käsittääkseni myös Elenia)"*

Ryhmän jäsenten kokemusten mukaan joidenkin osapuolten tarjoamat palveluportaalit toisaalta helpottavat yhteistyötä, mutta on myös kokemuksia siitä, että useat erilliset palveluportaalit esim. erillisine kirjautumisineen ja omine käyttöliittymineen hidastavat palveluneuvojen työtä. Näin ollen esim. jvh:n tarjoama palveluportaalialia ei voi osoittaa ainoaksi tiedonvaihtotavaksi. Osapuolet voivat keskenään sopia palveluportaalien käytöstä, mutta sähköpostin käyttö tulee tällöinkin olla mahdollista. Tarkennus lisäty käyttöönottosuunnitelmaan.

- Luku 8.2 Tapahtumien puskurointi ydinjäädytysjaksolla
  - *"Puskureiden purkamisella tarkoitetaan tapahtumiin liittyvien tietojen siirtämistä datahubiin datahubin mukaisin säännöin -> pitäisi olla myös maininta, että pitää puskuroida myös PRODAT-tiedot mahdollista roll-backiä varten."*

Lisätään seuraavaan suunnitelmaversioon tarkennus, että puskureissa olevista tiedoista tulee kuitenkin olla varmuuskopiot mahdollisten ongelmatilanteiden varalle, jos esimerkiksi tapahtumat joudutaan purkamaan Ediel-sanomina tai puskurointi joudutaan aloittamaan uudestaan.

25.2.2020

Julkinen

- ”Puskureissa olevien tietojen siirtäminen datahubiin Muuttunut tieto on prosessista riippuen puskuroituna jakeluverkonhaltijan, sähkönmyyjän tai molempien järjestelmiin. Osapuolet puskuroivat tietoja roolikohtaisesti seuraavalla tavalla... -> puuttuu tai voisi olla selkeämmin mainittu myös päivityspyyntöjen puskurointi, esim. verkko pyytää myyjää päivittämään asiakkaan puhelinnumeron tai myyjä pyytää verkkoa päivittämään käyttöpaikkaosoitteen.”

Ryhmän näkemys oli, että käyttöönottosuunnitelman ylätasoon kuvaus on riittävällä tasolla.

- Luku 8.3 Myyjänvaihto

- ”Jakeluverkonhaltijan tulee hylätä kaikki myyjältä myöhässä tulleet myyjänvaihdon aloitussanomien, ellei niiden lähettämistä ole estetty myyjän tai sanomaliikenneoperaattorin järjestelmissä -> Miksi tämä on vastuutettu verkolle? Tulee voida vaatia, ettei myyjä saa lähettää. Ei voida vaatia, että JVH lähettää näistä neg. ilmoitusta.”

Tarkennetaan, että myyjän tulee varmistaa, että sanomien lähettäminen määräajan jälkeen on estetty myyjän omissa järjestelmissä tai operaattorin avustamana. JVH:n tulee jättää käsittelemättä myöhässä tulleet sanomat.

- Luku 8.8 Taseselvitys ja tasevirheiden korjaus

- ”Taseikkunan sulkeutumisen jälkeen taseisiin jääneiden virheiden osalta korjausjakson päättymisajankohta on muutoshetki. Tästä muutoshetken asti tehdystä korjauskäsittelystä vastaavat jakeluverkonhaltijat ja tällä korvataan toinen vuosittaisista korjauskäsittelyistä. Seuraavasta tasevirheiden korjauskäsittelystä, joka koskevat 11 vuorokautta muutoshetken jälkeen muuttuneista tiedoista, vastaa Fingrid Datahub. -> Tullaanko määrittämään aika mihin mennessä DSO:n on tehtävä taseisiin jääneiden virheiden korjaus? Olisi hyvä täsmentää, että 11 päivän muutoshetken jälkeen muuttuneita jakeluverkon taseselvitysvastuuajkaan kuuluneista tiedoista vastaa Fingrid Datahub.”

Päivitetään käyttöönottosuunnitelman kuva 13 Jakeluverkon taseselvitysvastuu. 11 päivää muutoshetken jälkeen muuttuneista JVH:n taseselvitysvastuuajkaan kuuluneista tiedoista vastaa Fingrid Datahub, täsmennetään selkeämmäksi käyttöönottosuunnitelman kirjausta.

- Luku 9.2 Käyttövalmiuden tehostettu seuranta ja yhteistyö

Datahub hallintaryhmän pyynnöstä kappaleeseen 9.2 tehdään lisäys: Datahub-projekti käyttää kokonaisarviointia arvioidessaan markkinaosapuolen datahub-käyttöönottovalmiutta. Tämä tarkoittaa sitä, että markkinaosapuolen käyttöönottovalmiuden arviointi ei perustu pelkästään välitavoitetaulukon prioriteetin 1 välitavoitteisiin. Datahub -projekti voi tehdä Energiavirastolle poikkeamaraportin markkinaosapuolesta arvioimalla tämän datahub valmiutta kokonaisuutena.

25.2.2020

Julkinen

- Luku 13.1 Riskienhallintasuunnitelma: Käyttöönottosuunnitelman kappaleessa 13 "(sivu 73) todetaan, että "Datahub-projektin ohjausryhmä vastaa Datahubin käyttöönoton riskienhallinnasta" ja että riskienhallintasuunnitelma on yksi riskienhallinnan väline.
  - Kuitenkin kappaleessa 13.1 ilmoitetaan, että "...riskimatriisissa ei ole huomioitu niitä Datahub-järjestelmän käyttöönottoon liittyviä riskejä, jotka ovat yksinomaan Fingrid Datahub Oy:n ja Datahub-järjestelmän toimittajan vastuulla."
  - Mielestämme tällainen rajausta on riskialtis. Datahub-hankkeen riskejä ei voida arvioida vain markkinaosapuolten käyttöönoton näkökulmasta. Fingrid Datahubin ja CGI:n toimintaan liittyvät riskit tulisi kuvata ja arvioida, koska niillä on suora vaikutus osapuolien käyttöönottoon. Yhteinen ja kattava riskianalyysi on tehtävä mahdollisimman pian.
  - Edellä mainitun valossa on todettava, että riski #1 on jo realisoitunut. Teknistä määrittelydokumentaatiota tai toteutusaikataulua ei ole julkaistu riittävän ajoissa, vaikka käyttöönottosuunnitelmassa niin sanotaan. Datahub 1.0 -version prosessikuvaukset annettiin 20.12.2019, jolloin myös käyttöönottosuunnitelma julkaistiin."

Tarkennetaan käyttöönottosuunnitelmaan "Tässä käyttöönottosuunnitelmassa kuvatussa Riskimatriisissa riskimatriisissa ei ole huomioitu niitä datahub-järjestelmän käyttöönottoon liittyviä riskejä, jotka ovat yksinomaan Fingrid Datahub Oy:n ja datahub-järjestelmän toimittajan vastuulla. Näitä käsitellään mm. datahub-järjestelmän käyttöönottoprojektin hallintaryhmässä ja ohjausryhmässä osana datahubin käyttöönoton kokonaisriskiarviointia. Riskimatriisissa ei ole käsitelty tarkastella myöskään datahubin käyttöönoton jälkeisiä riskejä, jotka liittyvät datahubin normaaliin tuotantokäyttöön."

- Luku 13.2 Varautumissuunnitelma
  - "Käyttöönottosuunnitelmassa arvioidaan ainoastaan yhdellä sivulla (s. 80) varautumissuunnittelua ja mahdollisia katastrofitilanteita, joissa Datahub-järjestelmää ei saada toimimaan ja vika havaitaan vasta lähellä käyttöönottoa. Varautumista käsitellään suunnitelmassa mielestämme liian vähän ottaen huomioon, että tiedonvaihtojärjestelmän käyttöönotto koskee kaikkia sähkömarkkinaosapuolia.*
  - *Varautumissuunnittelu ja suunnitelma katastrofin hallintaan (plan B) on kuvattava ja arvioitava avoimesti. Plan B -suunnitelman kuvaus osoittaisi todennäköisesti toimijoille, ettei se ole toteuttamiskelpoinen vaihtoehto, mikä vahvistaisi eri osapuolien sitoutumista hankkeen onnistumiseen."*

Ryhmä on vastaanottanut palautteen. Varautumissuunnitelman tarkentaminen on ryhmän työlistalla ja asiaan palataan runbookin ensimmäisen julkaisuversion myötä.